

Wzorce zachowań zdrowotnych w nauce papieskiej Jana Pawła II i Benedykta XVI w świetle orędzi z okazji Światowego Dnia Chorego

Cz. II. Orędzia Jana Pawła II z okazji Światowego Dnia Chorego

Models of health behaviours in teachings of the popes John Paul II and Benedict XVI in the light of proclamations for the Word Day of the Sick

Part II. Messages of John Paul II for the World Day of the Sick

MAREK BRYŁA^{1,3/}, JULITA WIECZERZYCKA^{3/}, JERZY T. MARCINKOWSKI^{4/}, IRENA MANIECKA-BRYŁA^{2,3/}

^{1/} Zakład Medycyny Społecznej, Katedra Medycyny Społecznej i Zapobiegawczej Uniwersytetu Medycznego w Łodzi

^{2/} Zakład Epidemiologii i Biostatystyki, Katedra Medycyny Społecznej i Zapobiegawczej Uniwersytetu Medycznego w Łodzi

^{3/} Olsztyńska Szkoła Wyższa im. Józefa Rusieckiego w Olsztynie

^{4/} Zakład Higieny, Katedra Medycyny Społecznej Uniwersytetu Medycznego im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu

Drugą, niniejszą część opracowania poświęcono problematyce zachowań zdrowotnych zawartych w poszczególnych orędziach papieża Jana Pawła II. Orędzia stanowią ponadczasowy, konsekwentny, logicznie spójny przekaz zachowań zdrowotnych, jakimi powinien cechować się człowiek we współczesnym świecie. Z uwagi na szczególną troskę, jaką papież przejawiał w stosunku do młodego pokolenia, czemu dawał wielokrotnie wyraz, orędzia te powinny stanowić cenne wskazania, zwłaszcza dla młodzieży. Zakres orędzi nie jest monotematyczny. Wprawdzie oscyluje wokół zagadnień związanych z ludzkim bólem i cierpieniem, jako nieodzownymi atrybutami osoby chorej, niemniej dotyka wielu problemów współczesnej medycyny i ochrony zdrowia. Papieżowi dane było do ostatniego roku życia przygotowywać te wytyczne, jakby kolejne elementy wykładu nt. zachowań zdrowotnych. Autentyczność zawartego w nim przekazu została wzmocniona powszechnie znanym, bolesnym dla Jana Pawła II, doświadczeniem stopniowo pogarszającego się stanu jego zdrowia. W opracowaniu w skondensowanej formie przywołano po kolei najistotniejsze przesłania wszystkich trzynastu orędzi z okazji Światowego Dnia Chorego, jakie zostawił nam Jan Paweł II. Zwrócono uwagę na problemy moralne, dylematy etyczne, na potrzebę promowania postawy prozdrowotnych, na rolę pracowników służby zdrowia, na znaczenie współczesnego sprzętu i aparatury medycznej. Najwięcej miejsca poświęcono jednak problematyce zrozumienia potrzeb i oczekiwań człowieka chorego i sposobom ulżenia mu w bólu i cierpieniu.

Słowa kluczowe: Jan Paweł III, orędzia, Światowy Dzień Chorego, zachowania zdrowotne

The second part of our paper deals with health behaviour issues raised in the pope John Paul's II messages. The messages constitute a universal, consistent and logically coherent proposal of health behaviours which should characterize a human being in the contemporary world. Due to the particular attention paid by the pope to the young generation, expressed many times, these messages contain precious guidelines, especially for the young people. The scope of the messages exceeds a single issue. Although it focuses on problems of human pain and suffering as integral attributes of the ill, it also covers multiple dilemmas of the contemporary medical science and health care. The pope managed to prepare these guidelines until the last year of his life. They seem to form a sequence of elements of a lecture on health behaviours. The authenticity of this message was reinforced by the widely known, painful experience of the gradual deterioration of the health status of John Paul II. The paper overviews the most important considerations of all the 13 messages issued on World Days of the Sick by John Paul II. We pay attention to moral and ethical dilemmas, the need to promote desirable attitudes to health, the role of health care professionals, and the significance of modern medical equipment. Nevertheless, most space is devoted to understanding the needs and expectations of the ill and to the ways to relieve their pain and suffering.

Key words: John Paul II, messages, World Day of the Sick, health behaviours

© Probl Hig Epidemiol 2011, 92(1): 156-162

www.phie.pl

Nadesłano: 10.01.2011

Zakwalifikowano do druku: 30.01.2011

Adres do korespondencji / Address for correspondence

Dr n. ekon. Marek Bryła

Zakład Medycyny Społecznej, Katedra Medycyny Społecznej

i Zapobiegawczej Uniwersytetu Medycznego w Łodzi

ul. Żeligowskiego 7/9, 90-752 Łódź

tel. (42) 639-32-73, e-mail: bryla_marek@wp.pl

Zachowania zdrowotne w orędziach Jana Pawła II

Orędzia papieża Jana Pawła II, przygotowane z okazji Światowego Dnia Chorego, stanowią głębię i bogactwo kultury wyjątkowego pontyfikatu. Wartości w nich zawarte mają charakter uniwersalny i ponadczasowy. Orędzia są istotną formą przekazu nauczania Jana Pawła II. Wyznaczone w nich prawdy są specyficzne, ale także aktualne. Papież porusza aspekty zdrowotne – dając wzorce zachowań zdrowotnych i godnego postępowania. Orędzia stanowią bogaty materiał, który przez swoją niezwykłą moc będzie owocować po kres czasów. Ze względu na ponadczasowe znaczenie tych dokumentów, stosunek autorów pracy do nich jest specyficzny, stąd też i zastosowany czas – *praesens historicum* – z jednej strony podkreśla wpływ czasu związany z historyczną postacią, z drugiej zaś wskazuje na aktualność rozważań i pogłębionej refleksji Jana Pawła II.

Tabela I. Wykaz orędzi Jana Pawła II w związku ze Światowym Dniem Chorego
Table I. Messages of John Paul II for the World Day of the Sick

Światowy Dzień Chorego /World Day of the Sick	Lata /Years	Miasto /City	Kraj /Country
I	1993	Lourdes	Francja
II	1994	Częstochowa	Polska
III	1995	Jamuskuro	Wybrzeże Kości Słoniowej
IV	1996	Guadalupe	Meksyk
V	1997	Fatima	Portugalia
VI	1998	Loreto	Włochy
VII	1999	Harissa	Liban
VIII	2000	Rzym	Włochy
IX	2001	Sydney	Australia
X	2002	Vailankamy	Indie
XI	2003	Waszyngton	USA
XII	2004	Lourdes	Francja
XIII	2005	Jaunde	Kamerun

Źródło: http://pl.wikipedia.org/wiki/%C5%9Awiatowy_Dzie%C5%84_Chorego#Miejsca_centralnych_obchod.C3.B3w_w_poszczeg.C3.B3lnych_latach

I Światowy Dzień Chorego

Orędzie Jana Pawła II na I Światowy Dzień Chorego powstało 11 lutego 1993 roku. Głównym tematem jest potrzeba okazywania miłości osobom cierpiącym. Papież podkreślał tu typ zachowań zdrowotnych, jakim jest gotowość pomocy potrzebującym oraz racjonalny stosunek do choroby i kalectwa. Jan Paweł II poruszał sumienia ludzkie na istnienie cierpienia oraz nawoływał do współodpowiedzialności za życie drugiego człowieka. Obchody pierwszego Dnia Chorego miały na celu pogłębienie postaw wrażliwości i czynnego działania w obliczu choroby. Obowiązek podjęcia pomocy powinien być pilny, ponieważ osoby cierpiące nie są w stanie na taką pomoc czekać. Papież

budował obraz pamięci o ludziach wyniszczonych bólem i cierpieniem. W orędziu papieskim zwraca się: „*Jakże zapomnieć o tych wszystkich, którzy w szpitalach, leprozoriach, ośrodkach dla niepełnosprawnych, domach starców lub we własnych mieszkaniach doświadczają kalwarii bólu, cierpienia często nie dostrzeganego przez innych, nie zawsze należycie leczonego, a niekiedy pogłębionego przez brak właściwej opieki?*” [1]. Umacnianie miłości do bliźniego powoduje zjednanie ludzkiej cywilizacji. Historia przyniosła nam mnóstwo dowodów heroizmu i pokornej służby chorym i ubogim. Jan Paweł II pragnął przedstawić nam głębokie świadectwo wiary i nadziei na godne korzystanie z życia mimo ciężkiej próby bólu i choroby. Obchody Światowego Dnia Chorego są doskonałą okazją do podejmowania działań w zakresie ochrony zdrowia. Zachowaniem zdrowotnym, jakie odnajdujemy, jest zapewnienie potrzebującym szczególnej opieki ze strony ludzi dobrej woli. Umiejętność dzielenia się z drugim człowiekiem stanowi główną ideę papieskiego dzieła. Każdy człowiek może znaleźć się po stronie potrzebujących pomocy, może też doświadczyć choroby i bólu. Papież głosi, że „*...miłość do cierpiących jest znakiem i miarą poziomu cywilizacji i rozwoju narodu*” [1].

II Światowy Dzień Chorego

Orędzie Jana Pawła II na II Światowy Dzień Chorego stanowiło rozważanie nad chrześcijańskim sensem ludzkiego cierpienia. Papież, zwracając się bezpośrednio do chorych, przekazał bogactwo zachowań zdrowotnych. Priorytetem jest tu umocnienie odwagi i ożywienie nadziei chorym. Mistyczny wymiar ma też miejsce obchodów Światowego Dnia Chorego w dniu 11 lutego 1994 roku. Jest to polskie miasto – Częstochowa, która w pełni oddaje obraz cierpienia ludzkiego. Sanktuarium maryjne w Częstochowie jest doskonałym miejscem duchowego i fizycznego umacniania ludzi chorych i cierpiących. Od wielu lat człowiek pokonuje wielką odległość, aby znaleźć się w tym wyjątkowym miejscu i prosić o zachowanie zdrowia, czy też uzdrowienie. Jan Paweł II przedstawiał nam drugi wymiar choroby. W tym przypadku choroba nie oznacza tylko kalectwa i bólu, ale stanowi też symbol doświadczenia. Człowiek powołany jest do życia i pokoju, chociaż czasami przez cierpienie i śmierć. Ludzie mogą osiągnąć szczęście przez umiejętność dawania ciepła osobom, które życie naznaczyło bólem i cierpieniem. Taka postawa człowieka należy do postaw właściwych wychowaniu zdrowotnemu. Jan Paweł II wskazuje obraz cierpienia, odwołując się wielokrotnie do bogatej lektury jaką jest Biblia. Papież przypomina wzór cierpienia i bezwzględnej miłości, którym jest umierający na krzyżu Jezus Chrystus. Świadomość własnego cierpienia i jego zbawczej mocy jest miłością głęboką i zjednoczoną, dlatego też Jan

Paweł II głosi, że: „*Nie można stawiać zarzutów Bogu solidarnemu z ludzkimi cierpieniami!*” Papież, jako autor rytet i głębię postaw propagujących zdrowie, postawił nam również postać miłosiernego Samarytanina. Na jego wzór należy pomagać chorym i cierpiącym, odnajdując w nich sens ludzkiego życia [2]. Jan Paweł II stał na straży poszanowania godności człowieka – i dlatego tak często wspominał o niej w orędziach okazjonalnych. Człowiek nie może być obojętny na los drugiego człowieka. Praca zawodowa powinna być dobrze zorganizowaną strukturą, powinna być wykonywana rzetelnie i sumiennie z myślą o otaczających nas ludziach. Światowy Dzień Chorego jest apelem skierowanym również do przywódców państw. Oni także powinni działać zgodnie z zasadami wartości zdrowotnych. Ochrona zdrowia jest pierwszorzędnym problemem w skali świata, dlatego wymaga konkretnych działań ze strony opieki zdrowotnej. Ludzkość potrzebuje podstawowej opieki zdrowotnej, a środki przeznaczane na ten cel często są niewystarczające. Papież głęboko wierzył, że postęp techniki i rozwój środków społecznego przekazu mogą przyczynić się do umocnienia nadziei. Wiara i nadzieja towarzyszą chorym dotkniętym cierpieniem. Jan Paweł II nawoływał do odwagi i optymizmu, które są szansą zdobycia sił w życiu codziennym dla cierpiących i osób troszczących się o ich los.

III Światowy Dzień Chorego

Obchody III Światowego Dnia Chorego zorganizowane na ziemi afrykańskiej, na Wybrzeżu Kości Słoniowej, to wyraz głębokiej refleksji nad związkami między cierpieniem a pokojem. W orędziu na tę okoliczność Jan Paweł II głosił, że: „*W społeczeństwie i we wspólnocie rodzinnej brak pokojowego porozumienia prowadzi do coraz powszechniejszych zamachów na życie, natomiast służba życiu, jego promocja i obrona – choćby za cenę osobistych wyrzeczeń – to nieodzowne fundamenty budowy pokoju indywidualnego i społecznego*” [3]. Osiągnięcie pokoju nawet w czasach współczesnych wiąże się z pokonaniem wielu trudności i niepowodzeń. Człowiek, który ma obowiązek pojednania i przebaczenia, dopuszcza się bratobójczych walk. Wojny stały się źródłem przemocy i ludzkiego cierpienia. Jan Paweł II nawołuje poprzez orędzia do miłości i sprawiedliwości, które zjednoczone mogą dać człowiekowi pełnię szczęścia. Wykorzystanie wartości cierpienia stanowi fundament pokoju. To właśnie świadectwa chorych i cierpiących wnoszą wiele do odbudowy pokoju i wewnętrznego ładu. Harmonia życia stanowi bezcenny element zachowań zdrowotnych. Doświadczenie cierpienia przez człowieka prowadzi najczęściej do nawrócenia i „przemiany serca”. Staje się ono źródłem radości, życia i pokoju. Pokój ducha jest bowiem nie mniej ważny niż pokój fizyczny. Ta

wypracowana równowaga pozwala człowiekowi żyć w zgodzie z sobą samym, czyli pozwala zachować elementy wychowania zdrowotnego. Jan Paweł II wielokrotnie wspominał ludzi służących chorym. Działania na rzecz pokoju – to organizowanie bezinteresownych grup wolontariatu i stowarzyszeń. Osoby zaangażowane w pomoc potrzebującym posiadają ogromne wartości moralne. Wolontariusze poprzez charyzmat swego działania bezpośrednio angażują się w losy służby zdrowia. Misja, jaką pełnią, stanowi bogaty wzorzec zachowań zdrowotnych. Współodpowiedzialność za zdrowie publiczne oraz racjonalne podejście do choroby czy kalectwa – to główne cele działania takich organizacji. Wolontariat to przede wszystkim gotowość i umiejętność spieszenia z pomocą potrzebującym. Papież mobilizował młodzież do uczestnictwa w takich zgromadzeniach. Dzięki takim osobom istnieje bowiem nadzieja na osiągnięcie pokoju i radości życia.

IV Światowy Dzień Chorego

Światowy Dzień Chorego miał na celu umocnienie głębokiej wiary i nadziei wśród osób cierpiących. Obchody tego dnia stanowiły przykład miłości bliźniego. Wzorcem do naśladowania są pracownicy służby zdrowia i rodziny chorych, którzy – mając silną motywację – pomagają cierpiącym przezwyciężać ból i zwątpienie. Jan Paweł II objął swoją modlitwą wszystkich, którzy przez heroiczne wysiłki starają się pomagać osobom obciążonym bólem [4]. Papież zachęcał do przekazywania wsparcia duchowego, gdyż jest ono niezbędnym źródłem pociechy dla chorych. Szczególnie trudną wówczas była sytuacja cierpiących w Ameryce Łacińskiej. Toczące się tam konflikty niosły za sobą kolejne ofiary okrucieństwa. Ludzkie istoty niszczył głód, choroby, brak podstawowej opieki zdrowotnej. Chorych dręczył strach i przeraźliwa rozpacz. W takiej sytuacji powstaje pytanie: gdzie jest miłość do drugiego człowieka? Dlatego tak ważne jest przesłanie papieża na IV Światowy Dzień Chorego. Jest ono źródłem wartości ponadczasowych, ożywia ludzkie umysły i moralność. Jan Paweł II zachęcał do pielęgnowania chorych i niesienia im duchowego wsparcia. Cierpienie powinno mieć charakter doświadczenia i przetrwania wielkiej próby. Człowiek, znający wzór zachowań zdrowotnych, nie może stać obojętnie wobec krzywdy drugiego człowieka. Może sam będzie kiedyś potrzebował takiej pomocy? Obcowanie z cierpiącymi daje potężną siłę do umacniania pokoju, wolności i sprawiedliwości, czyli ważnych aspektów ludzkiej egzystencji.

V Światowy Dzień Chorego

Światowy Dzień Chorego obchodzony 11 lutego 1997 roku w Fatimie można uznać za kolejny świa-

dectwo wiary i miłości. Cierpienie nie powinno być postrzegane tylko i wyłącznie jako doświadczenie negatywne. Współczesny świat, mimo dynamicznego rozwoju nauki i techniki, nie jest w stanie przezwyciężyć choroby istniejącej przecież od samego początku. Jan Paweł II nawołuje do szukania sensu w cierpieniu. Nawet dobrobyt i zyski nie zaprzeczają istnieniu choroby czy kalectwa. Należy otworzyć własne serce i umysł na potrzeby osób potrzebujących. Według Jana Pawła II uwrażliwienie opinii publicznej na losy cierpiących to główny cel Światowego Dnia Chorego. Papież przekazał wzorzec zachowania zdrowotnego, którym jest towarzyszenie ludziom cierpiącym do końca ich męki: „*Trzeba umieć ze współczuciem patrzeć na cierpienie braci, nie przechodzić obok, ale stawać się bliźnim, zatrzymując się przy nich, służyć im i okazywać miłość przez konkretne gesty, troszcząc się o zdrowie całej ludzkiej osoby. O poziomie społeczeństwa decyduje to, jak patrzy ono na ludzi cierpiących i jaką przyjmuje wobec nich postawę. W naszym świecie zbyt wiele istot ludzkich jest pozbawionych miłości wspólnoty rodzinnej i społecznej*” [5]. Wypowiadając te głębokie słowa, Jan Paweł II apelował tym samym do wszystkich osób odpowiedzialnych za sprawy publiczne aby dawali przykład świadectwa wiary i miłości. Wzorcami zachowań zdrowotnych są przecież miłość i odpowiedzialność za drugiego człowieka. Światowy Dzień Chorego przypomina ludziom o obowiązku zapewnienia chorym leczenia i opieki. Należy uczynić wszystko, aby cierpiący nie czuli się wyizolowani i samotni oraz zepchnięci na margines społeczeństwa. Godność człowieka jest sprawą, której nie wolno lekceważyć. System ochrony zdrowia powinien być wyłącznie solidarną służbą społeczną. Nie może być on traktowany w kategoriach komercyjnych, ponieważ podważa wówczas nadrzędny status człowieka. Papież przestrzegał przed niesprawiedliwą dyskryminacją drugiego człowieka. Apelowo do solidarności służby zdrowia, aby unikały sytuacji, w których rodziny samotnie zmagają się z problemami zdrowotnymi z powodu zaniedbań i braku wrażliwości systemu.

VI Światowy Dzień Chorego

Orędzie przygotowane na VI Światowy Dzień Chorego miało na celu przekazanie wartości moralnych w obronie życia i godności człowieka. Jan Paweł II wskazywał na istotę życia od chwili narodzin aż do jego naturalnego kresu. Na szczególne zrozumienie i wsparcie czekają osoby dotknięte chorobami cywilizacyjnymi, inwalidzi, przewlekle chorzy, ubodzy i wzgardzeni. Są to ludzie naznaczeni bólem i cierpieniem, wrażliwi na wartość nadziei. Jan Paweł II podczas VI Światowego Dnia Chorego wezwał do opieki i modlitwy nad chorymi. Taka inicjatywa ludzkiego postępowania może być formą terapii dla samego

chorego, a dla pozostałych – głębią wartości humanistycznych i duchowych. Praca w ochronie zdrowia to nie tylko nieustanna walka z chorobą. Jest ona przede wszystkim okazją do poprawy ludzkiego życia. Wartość drugiego człowieka nie zmienia się w obliczu choroby, cierpienia, czy też starości. Opieka nad potrzebującymi stanowi źródło nowego doświadczenia i optymizmu. Jest nadzieją na „lepsze jutro”. Nadzieja dawana tam, gdzie rozgrywają się ludzkie dramaty jest wzorcem zachowania zdrowotnego. Jan Paweł II prosił o pobudzenie wrażliwości na ludzkie potrzeby, gotowość i umiejętność pomocy drugiemu człowiekowi [6]. Orędzia z okazji Dnia Chorego są źródłem pociechy i pokrzepienia dla cierpiących, którzy z ufnością patrzą na drugiego człowieka. Priorytetem chorych jest nie tylko pokrzepienie fizyczne dające możliwość wyzdrowienia, ale przede wszystkim pokrzepienie duchowe. To właśnie ono daje niesamowitą moc i siłę w przyjęciu wielkiego bólu i cierpienia. Papież przedstawiał chorobę w sensie pozytywnym, ponieważ jest ona źródłem zrozumienia sensu bolesnych doświadczeń każdej kruchej istoty. Często zepchnięci na margines społeczeństwa chorzy mogą liczyć na bezinteresowną pomoc bliskich i pracowników służby zdrowia. Służba cierpiącym to przecież motyw przewodni Światowego Dnia Chorego. Stosowne gesty i czyny to wyraz troski o życie każdego cierpiącego człowieka. Przyjęcie właściwej postawy wobec chorych świadczy przecież o poziomie społeczeństwa. Jan Paweł II poprzez orędzia daje mnóstwo wzorców zachowań zdrowotnych, dlatego ważne jest aby zrozumieć i przeobrazić w czyny jego szlachetne intencje.

VII Światowy Dzień Chorego

Spotkanie z okazji VII Światowego Dnia Chorego odbyło się w 1999 roku w Libanie. Ze względu na inspirującą historię tego miejsca warto wspomnieć o męczennikach, którzy do ostatnich dni życia bezinteresownie spełniali się w zawodzie lekarza. Świadczone przez nich porady i usługi były bezpłatne, gdyż możliwość bycia lekarzem stanowiła dla nich największą zapłatę [7]. Wydaje się, iż męczennicy z Harissmy to najpiękniejszy przykład postaw zdrowotnych, jaki można znaleźć podczas analizy orędzi Jana Pawła II. W Libanie istnieje wiele wspólnot religijnych, ale każda z nich dąży do tego samego celu, czyli miłości i jedności chrześcijańskiej. Papież umacniał na tej ziemi cywilizację miłości i pokoju. Orędzie na tę okoliczność przypomina o przykazaniu miłości i potrzebie pomocy potrzebującym. Celem tego spotkania jest wołanie o zdrowie i jego ochronę. Według Jana Pawła II instytucje służby zdrowia powinny być charyzmatycznym miejscem świadectwa miłości. Ludzie cierpiący szukają w innych oparcia, zrozumienia i ofiarnego poświęcenia. Stwarza to możliwość odkrycia zacho-

wań zdrowotnych we własnym postępowaniu. Papież pokładał wszelką nadzieję w pracownikach służby zdrowia. Wierzył, iż ochrona zdrowia i jego promocja stanowią podstawowy element ich pracy zawodowej.

VIII Światowy Dzień Chorego

VIII Światowy Dzień Chorego był inspiracją rozważań Jana Pawła II nad postępem nauki i technologii w dziedzinie ochrony zdrowia [8], który wiąże się z ludzką wrażliwością na cierpienie drugiego człowieka. Dzięki nowoczesnej farmakoterapii i sprzętowi medycznemu powstała możliwość przedłużania życia i poprawy jego jakości. Nowe tysiąclecie stanowi dowód rozwoju nauk medycznych i społecznych, dzięki którym pozyskano wykwalifikowany personel i doskonałych wolontariuszy. Papież ceni szlachetne postawy zdrowotne ludzi niosących nadzieję dla tych, którzy nadzieję zatracili. We współczesnym świecie Jan Paweł II dostrzega jednak narastające zagrożenia życia. Oprócz niebezpiecznych chorób – m.in. AIDS, narkomanii – wskazuje także na nieustające wojny, katastrofy, ubóstwo oraz błędnie dokonywane wybory polityczne i wielką przestępczość XXI wieku. Ukazanie tych zjawisk służy przybliżeniu ludziom negatywnych zachowań zdrowotnych, które niszczą pierwotną harmonię i spokój. Dzień Chorego ma na celu pokrzepić serca cierpiących i doświadczających bólu. Nie można przecież odnieść tego spostrzeżenia do motywu legalizacji eutanazji! Wzorcem zachowania zdrowotnego jest emocjonalnie zrównoważony stosunek do choroby i śmierci, a nie ulga w cierpieniu poprzez odebranie życia drugiemu człowiekowi. Dzięki orędziom papież uczył wiary, pokory i miłości, które są w stanie przewyciężyć wszystkie ludzkie słabości. Należy wspomagać ochronę zdrowia i zabezpieczać każde dobro ludzkiego zdrowia. Jan Paweł II przestrzegał również przed niesprawiedliwą dyskryminacją. Uważał, że na pomoc medyczną zasługuje każda istota żyjąca na rozległych obszarach naszej planety. W świecie komercji i egoizmu to właśnie człowiek powinien znajdować się w centrum ze względu na swoją nienaruszalną godność. Celem Światowego Dnia Chorego jest również obrona ludzkiego życia. Jan Paweł II przestrzegał zatem przed sztuczną prokreacją życia. Postęp technologii często doprowadza do niedopuszczalnych selekcji i bezcelowych manipulacji. Dramatem okazuje się niedopuszczenie do narodzin istot już poczętych bądź przyspieszenie zakończenia żywota osobom nieprzydatnym. Papież jest strażnikiem godności człowieka i pragnie poruszyć ludzkie sumienie na losy osób niepełnosprawnych, starych czy też nieuleczalnie chorych. Życie jest darem od Boga i tylko za jego przyczyną możemy doczekać końca naszych dni. Odpowiedzialna ochrona zdrowia, wykorzystanie osiągnięć współczesnej medycyny w dobrym celu

i zabieganie o jego wartość to kolejne wzorce zachowań zdrowotnych, które Ojciec Święty przelewa w umysł każdego człowieka. Zdrowie człowieka jest podstawowym elementem jego życia, daje mu siłę do służby innym i dlatego tak ważne jest pielęgnowanie zarodka moralności, która zaspokaja właściwie pojmowane zdrowie. Papież wzywa do podjęcia walki z wszystkim tym, co zagraża ludzkiej godności i zdrowiu.

IX Światowy Dzień Chorego

Godność człowieka to myśl przewodnia IX Światowego Dnia Chorego, który w pełnym wydaniu otacza troską osoby najsłabsze. Jan Paweł II przekazuje wzorce zachowań zdrowotnych potrzebne ludziom najuboższych kontynentów. Zwraca się z apelem, aby podjęto działania służące poprawie warunków życia i odpowiedniej ochrony zdrowia ludzi cierpiących. Autentyczne dobro ludzkie powinno być celem przewodnim wszystkich podejmowanych działań. Dobro człowieka jest najważniejsze i dlatego należy dbać o każdą sferę jego życia. Papież uczy holistycznej postępowania, która ma na celu troskę o cielesność chorego, jego psychikę i duchowość [9]. Wszystkie eksperymenty i podjęte metody leczenia powinny być wykonane w świetle prawa, etyki i wyłącznego poszanowania godności ludzkiej. Ochrona zdrowia powinna obejmować swoim zakresem wszystkich potrzebujących bez względu na zamożność czy też poziom klasy społecznej. W tym miejscu szacunek należy się licznym wolontariuszom, którzy bezgranicznie poświęcają się pracy na rzecz ochrony zdrowia osób najuboższych. Analizując ich działania i bezcenną pomoc można wyszukać wiele wzorców zachowań zdrowotnych. Są to ludzie wielkiego serca i dlatego odnajdują swoje miejsce w obliczu rozgrywających się dramatów ludzkiego bólu i cierpienia. Rozwój takiej formy pomocy wpływa nie tylko na życie ludzi chorych i słabych, ale przede wszystkim zaspokaja sumienie i moralność samych wolontariuszy. Światowy Dzień Chorego daje szansę na podjęcie charytatywnych działań na rzecz osób cierpiących, niepełnosprawnych i ich rodzin. Papież kieruje apel swoich spotkań do tych, którzy cierpią i obcują z cierpiącymi. Wyznaczonym wzorcem zachowań zdrowotnych jest tu miłość bliźniego. Ważne jest to, aby w chwilach smutku i słabości dawać świadectwo miłości życia. Ponadczasowy sens mają słowa świętego Pawła, który głosi, że: „(...) *miłość współweseli się z prawdą, wszystko znosi, wszystkiemu wierzy, we wszystkim pokłada nadzieję, wszystko przetrzyma i nigdy nie ustaje (...)*”. Potrzeba pokrzepienia serc jest koniecznym elementem budowania cywilizacji miłości. Jan Paweł II zachęca do kontynuacji dzieła miłości i pomocy potrzebującym, gdyż stwarza ona doskonałe warunki na rozbudzenie wrażliwości sumienia.

X Światowy Dzień Chorego

Obchody X Światowego Dnia Chorego odbyły się w Indiach w 2002 r. Miejsce, jakie wybrano, jest przykładem harmonii i dialogu między wspólnotami religijnymi. Apel papieża na tę okoliczność – to element refleksji o rzeczywistości ludzkiego cierpienia, które zrodziło się na skutek konfliktów politycznych, wojen, katastrof i klęsk. Jan Paweł II ukazuje cierpienie jako drogę do nowego sensu życia osób chorych. Wyznacza kolejny wzorzec zachowania zdrowotnego, jakim jest kultura życia i pełnienie misji odpowiedzialności za dar życia. W obliczu dramatycznych chwil życia należy nieść pociechę i ukojenie dla cierpiących [10].

XI Światowy Dzień Chorego

XI Światowy Dzień Chorego, którego uroczystości odbyły się w 2003 roku w Waszyngtonie, to również okazja do apelu Jana Pawła II w obronie ludzkiego życia. Żyjąc według wzorców zachowań zdrowotnych niedopuszczalne jest dokonywanie aborcji, eutanazji czy też dążenie do kary śmierci. Ochrona zdrowia powinna mieć na uwadze ludzkie dobro i stosować wszelkie metody leczenia zgodne z etyką i własnym sumieniem [11]. Papież w Dniu Chorego zwraca szczególną uwagę na humanizację leczenia i troskę o rodziny osób cierpiących. Należy obdarzać nadzieją tych, którzy nigdy nie otrzymają zdrowia fizycznego. Mogą jednak otrzymać znacznie cenniejszy dar – spokój ducha, nawrócenie serca i pokój wewnętrzny.

XII Światowy Dzień Chorego

Wzorce zachowań zdrowotnych, które znajdują się w orędziu na XII Światowy Dzień Chorego to odnalezienie radości wewnętrznej i spokoju ducha w obliczu cierpienia i licznych niepowodzeń. Głęboki wymiar ma również miejsce obchodów uroczystości – miasto Lourdes. Stanowi ono symbol ludzkiej nadziei oraz cielesnych i duchowych uzdrowień. W orędziu Jan Paweł II nawoływał do rozumienia ludzkiego cierpienia jako nowego doświadczenia, które należy akceptować i wspólnie przetrwać. Śmierć i choroba są przecież elementem ludzkiej egzystencji. Z okazji XII Światowego Dnia Chorego papież wyznacza kolejne wzorce zachowań zdrowotnych, którymi są pielęgnowanie

ludzkiego życia, prawo do życia i ochrona rodziny jako podstawowej komórki społecznej [12].

XIII Światowy Dzień Chorego

XIII spotkanie w Światowym Dniu Chorego Jan Paweł II poświęcił refleksji nad groźnymi chorobami współczesnej cywilizacji. Ostatnie już orędzie na tę okoliczność – to rozważanie pojęcia zdrowia jako harmonii ciała i ducha. Papież wspomina regiony Afryki, na których choroba AIDS stała się plagą pozbawiającą życia bezbronnych ludzi. Apeluje do pokoleń mogących położyć kres takim tragediom. Budzi w sumieniach ludzi poczucie odpowiedzialności za zdrowie własne i otoczenia. Jan Paweł II podkreśla rolę czystości płciowej mogącej zapobiegać szerzeniu się tej straszliwej choroby. Osoby cierpiące na AIDS zasługują na wiele miłości i cierpliwej opieki. Nie powinno zabraknąć funduszy na leczenie i zapobieganie dramatom wiążącym się z tą chorobą. Bezcenna posługa i heroiczne oddanie się ludziom chorym na terenie Afryki to również przykład zachowań zdrowotnych propagowanych przez papieża [13]. Nadzieja i miłość są priorytetem zwalczania wszelkich klęsk szerzących się na tym odległym kontynencie. Papież opiera swoją naukę na Chrystusie, który jest nadzieją na pokonanie zaistniałych tragedii i utrzymanie pełni zdrowia. Zachowania zdrowotne to umiejętność pomocy duszy i ciału. Jan Paweł II uważa, że właśnie ze względu na duchowość nie można osoby traktować na równi z rzeczami, nawet gdyby były one rzeczami najdoskonalszymi, ponieważ jest ona „duchem ucieleśnionym”, a nie tylko ciałem. Pomoc osobom potrzebującym i kompletne oddanie się im potęguje szlachetność i wielkość serca darczyńcy. Atrybutem każdego człowieka jest właśnie poruszenie własnego sumienia na krzywdę i cierpienie chorych. Jan Paweł II podkreślał wartość życia ludzkiego w każdym etapie i nawoływał do mobilizacji sumienia. Należy tworzyć solidarność w obliczu ludzkich dramatów i dawać świadectwo braterskiej miłości. Godność człowieka zachowana w ludzkiej świadomości jest wzorcem zachowań zdrowotnych i dlatego ważne, aby pielęgnować te postawy każdego dnia. Niech staną się one kontynuacją bezinteresownej miłości wielkiego człowieka – Jana Pawła II.

Piśmiennictwo / References

1. Orędzie na I Światowy Dzień Chorego – 11 lutego 1993: Miłość do cierpiących miarą poziomu cywilizacji. [w:] Orędzia papieskie na Światowy Dzień Chorego, 11 lutego 1993-2010. http://brewiarz.katolik.pl/download/oredzia_sdch.pdf (02.01.2011).
2. Orędzie na II Światowy Dzień Chorego – 11 lutego 1994: Chrześcijański sens ludzkiego cierpienia. [w:] Orędzia papieskie na Światowy Dzień Chorego, 11 lutego 1993-2010. http://brewiarz.katolik.pl/download/oredzia_sdch.pdf (02.01.2011).
3. Orędzie na III Światowy Dzień Chorego – 11 lutego 1995: Chorzy – w centrum troski Kościoła. [w:] Orędzia papieskie na Światowy Dzień Chorego, 11 lutego 1993-2010. http://brewiarz.katolik.pl/download/oredzia_sdch.pdf (02.01.2011).
4. Orędzie na IV Światowy Dzień Chorego – 11 lutego 1996: Maryja – uzdrowienie chorych. [w:] Orędzia papieskie na Światowy Dzień Chorego, 11 lutego 1993-2010. http://brewiarz.katolik.pl/download/oredzia_sdch.pdf (02.01.2011).

5. Orędzie na V Światowy Dzień Chorego – 11 lutego 1997: Czyńcie wszystko, cokolwiek wam powie. [w:] Orędzia papieskie na Światowy Dzień Chorego, 11 lutego 1993-2010. http://brewiarz.katolik.pl/download/oredzia_sdch.pdf (02.01.2011).
6. Orędzie na VI Światowy Dzień Chorego – 11 lutego 1998: Nadzieja nadaje cierpieniu nowy sens. [w:] Orędzia papieskie na Światowy Dzień Chorego, 11 lutego 1993-2010. http://brewiarz.katolik.pl/download/oredzia_sdch.pdf (02.01.2011).
7. Orędzie na VII Światowy Dzień Chorego – 11 lutego 1999: Zrzuć swą troskę na Pana, a On cię podtrzyma. [w:] Orędzia papieskie na Światowy Dzień Chorego, 11 lutego 1993-2010. http://brewiarz.katolik.pl/download/oredzia_sdch.pdf (02.01.2011).
8. Orędzie na VIII Światowy Dzień Chorego – 11 lutego 2000: Kontemplujmy przykład Jezusa – Boskiego Samarytanina. [w:] Orędzia papieskie na Światowy Dzień Chorego, 11 lutego 1993-2010. http://brewiarz.katolik.pl/download/oredzia_sdch.pdf (02.01.2011).
9. Orędzie na IX Światowy Dzień Chorego – 11 lutego 2001: Nowa ewangelizacja a godność człowieka cierpiącego. [w:] Orędzia papieskie na Światowy Dzień Chorego, 11 lutego 1993-2010. http://brewiarz.katolik.pl/download/oredzia_sdch.pdf (02.01.2011).
10. Orędzie na X Światowy Dzień Chorego – 11 lutego 2002: Aby mieli życie i mieli je w obfitości. [w:] Orędzia papieskie na Światowy Dzień Chorego, 11 lutego 1993-2010. http://brewiarz.katolik.pl/download/oredzia_sdch.pdf (02.01.2011).
11. Orędzie na XI Światowy Dzień Chorego – 11 lutego 2003: Myśmy poznali i uwierzyli miłości, jaką Bóg ma ku nam. [w:] Orędzia papieskie na Światowy Dzień Chorego, 11 lutego 1993-2010. http://brewiarz.katolik.pl/download/oredzia_sdch.pdf (02.01.2011).
12. Orędzie na XII Światowy Dzień Chorego – 11 lutego 2004: Niepokalanie Poczęta nadzieją dla chorych. [w:] Orędzia papieskie na Światowy Dzień Chorego, 11 lutego 1993-2010. http://brewiarz.katolik.pl/download/oredzia_sdch.pdf (02.01.2011).
13. Orędzie na XIII Światowy Dzień Chorego – 11 lutego 2005: Chrystus nadzieją dla Afryki. [w:] Orędzia papieskie na Światowy Dzień Chorego, 11 lutego 1993-2010. http://brewiarz.katolik.pl/download/oredzia_sdch.pdf (02.01.2011).